

ISBN: 978-625-7587-74-7

© 2021 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

ketebe.com

Ketebe Yayınları: 440

İslam Klasikleri

Yayın Yönetmeni

Furkan Çalışkan

Dizi Editörü

Yusuf Genç

Editör

Dilârâ Yabul İşleyen

Düzeltili

Nurşirin Büyükcoşkun Atsızelti

Kapak

Harun Tan

Mizanpaj

Nilgün Sönmez

1. BASKI

Ekim 2021
İstanbul

Ketebe Yayınları

Sertifika No. 49619

Maltepe Mahallesi Fetih

Caddesi No: 6 Dk: 2

Topkapı 34010 İstanbul

Tel: 212.612 29 30

e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

Matsis Matbaa Hizmetleri

San. ve Tic. Ltd. Şti

Sertifika No: 40421

Tevfik Bey Mah. Dr. Ali Demir Cad.

No: 51 Sefaköy Küçükçekmece / İstanbul

Tel: 212 624 2111

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.'ne aittir.

İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Şihabüddin
es-Sühreverdi

Hikmetü'l- İşrâk

Hikmetü'l- İşrâk Şerhi

Tercüme ve Şerh
Şemseddîn Şehrezûrî

Türkçesi
Tahir Uluç

KETEBE

Şemseddin Şehrezûrî

Hayatına dair elimizde çok fazla bilgi bulunmayan Şehrezûrî, Hemedan ile Erbil arasında bulunan, çok sayıda âlimin yetiştiği Şehrezûr'da (Şehrızor) doğmuştur. Sühreverdî'nin *Hikmetü'l-İşrâk ve Kitâbü't-Telvîhât* adlı eserlerine yazdığı şerhlerle İşrâkî felsefe geleneğinde önemli bir yer edinmiş, gerek şerhleri gerekse *Resâ'ilü'ş-Şecereti'l-ilâhiyye* adlı eseriyle İbn Kemmûne ve Kutbüddîn-i Şîrâzî gibi Sühreverdî şârihlerini derinden etkilemiştir. Şehrezûrî ayrıca Osmanlı düşüncesine de tesir etmiştir. İbn Sinâ felsefesini İşrâkî gnostisizmi ile karışık bir felsefe sistemi hâline getirmeye çalışan Şehrezûrî'nin bu mistik yorumu, Celâleddin ed-Devvânî aracılığı ile Sünnî düşüncesi üzerinde etkili olmuştur. Bu felsefe, duraklama döneminden itibaren Osmanlı düşüncesini etkilemede felsefe ve kelâmın yerini almıştır.

Eserleri:

Nüzhetü'l-ervâh ve ravzatü'l-efrâh

Resâ'ilü'ş-Şecereti'l-ilâhiyye fi 'ulûmi'l-hakâ'iki'r-rabbâniyye

Kitâbü'r-Rumûz ve'l-emssâlü'l-lâhûtiyye fi'l-envârî'l-mücerredeti'l-melekiyye

Medînetü'l-hükemâ'

et-Tenkîhât fi şerhi't-Telvîhât

Tahir Uluç

Aslen Adıyaman'ın Besni ilçesinden bir ailenin çocuğu olarak 1977 yılında Adana'nın Ceyhan ilçesinde doğdu. 1994 yılında Ceyhan İmam-Hatip Lisesi'nden, 1999 yılında Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı yıl Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Tasavvuf Bilim Dalı'nda başladığı yüksek lisansını 2001 yılında *Tasavvuf Geleneğinde Hırka Giymek ve Giydirmek* adlı teziyle tamamladı. 1999 yılında Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü Tasavvuf Anabilim Dalı'na araştırma görevlisi olarak atandı. 2001 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı İslam Felsefesi Bilim Dalı'nda başladığı doktorasını, 2005 yılında *İbn Arabî'de Mistik Sembolizm* adlı teziyle tamamladı. 2011 yılında *Sühreverdî'nin İbn Sinâ Eleştirisi* adlı çalışmasıyla doçent oldu. 2010 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü İslam Felsefesi Anabilim Dalı'na yardımcı doçent, 2012 yılında doçent, 2017'de profesör olarak atandı. Hâlen bu kurumda görevini sürdürmektedir.

Ekim 2002-Haziran 2003 tarihleri arasında TÜBA-BDBP (Türkiye Bilimler Akademisi Bütünleştirilmiş Burs Programı) ile Amerika Birleşik Devletleri'nde, Hartford Seminary'de doktora tez konusu ile ilgili araştırmalarda bulundu. Kasım 2007-Ocak 2008 tarihleri arasında Ceyhan Belediyesi'nin ve İran Hükümeti'nin desteği ile Tahran'daki İmam Sadık Üniversitesi ve Tahran Üniversitesi'nde Farsça çalıştı ve İslam felsefesi ile ilgili araştırmalarda bulundu. 2010 yılında doktora sonrası YÖK araştırma bursu ile 3 ay süreyle Amerika Birleşik Devletleri'nde, İndiana Üniversitesi'nde alanıyla ilgili araştırmalarda bulundu.

Arapça, Farsça ve İngilizceden Türkçeye ve yine Arapça ve Türkçeden İngilizceye 40'a yakın kitap çevirisi, ulusal ve uluslararası bilimsel dergilerde yayınlanmış çok sayıda Türkçe ve İngilizce makaleleri, yine Türkçe, Arapça, ve İngilizce kitap ve kitap bölümleri vardır. Başlıca Türkçe eserleri şunlardır: *İmâm Mâturîdî'nin Âlemin Ontolojik Yapısı Hakkında Filozofları Eleştirisi*, *Sühreverdî'nin İbn Sinâ Eleştirisi*, *İbn Arabî'de Sembolizm*.

Yazar, evli ve iki çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

MÜTERCİMİN ÖNSÖZÜ.....	11
ŞEHREZÛRÎ'NİN MUKADDİMESİ.....	17
SÛHREVERDÎ'NİN MUKADDİMESİ.....	23

BİRİNCİ BÖLÜM: DÜŞÜNMENİN KURALLARI (ÜÇ MAKALE İÇERİR)

BİRİNCİ MAKALE:

BİLGİ VE TANIM (YEDİ KURAL İÇERİR)	45
Birinci Kural: Sözcüğün Anlama Delalet Şekilleri.....	45
İkinci Kural: Bir Şeyin İdrak Edilmesi, Genel ve Tekil Anlam.....	49
Üçüncü Kural: Mahiyetler.....	51
Dördüncü Kural: Ayrılmaz ve Ayrılabilir Arazlar	53
Beşinci Kural: Tümelin Zihin Dışında Varlığı Yoktur	55
Altıncı Kural: İnsanın Bilgileri	57
Yedinci Kural: Tanım ve Tanımın Şartları.....	58
<i>Fasıl: Gerçek Tanımlar</i>	<i>61</i>
<i>İşrâkî Kural: Meşşâî Tanım Nazariyesinin Çürütülmesi</i>	<i>63</i>

İKİNCİ MAKALE:

DELİLLER VE İLKELERİ (YEDİ KURAL İÇERİR)	66
Birinci Kural: Önermelerin ve Kıyasların Resmi / Betimi.....	66
İkinci Kural: Önerme Çeşitleri	73
Üçüncü Kural: Önermelerin Kipleri.....	79
<i>İşrâkî Hikmet: Bütün Önermelerin Zorunlu Olumluya İndirgenmesi</i>	<i>83</i>
Dördüncü Kural: Çelişiklik ve Tanımı	85
Beşinci Kural: Döndürme	90
Altıncı Kural: Kıyasla Alakalı Meseleler.....	95
<i>Olumsuzlama Hakkında Bir İşrâkî İnceleme</i>	<i>98</i>

<i>İkinci Şekil Kıyas Hakkındaki İshrâkî İlke</i>	101
<i>Üçüncü Şekil Kıyas Hakkında İshrâkî İlke</i>	105
<i>Fasıl: Şartlı Bitişmeli Kıyaslar</i>	108
<i>Kıyas-ı Hulf / Abese İrcâ</i>	110
Yedinci Kural: Burhâni Kıyasların Maddeleri	112
<i>Burhan-ı Limmî ve Burhan-ı İnnî Ayrımı</i>	120
<i>Bilimlerin Soruları</i>	121

ÜÇÜNCÜ MAKALE:

SOFİSTİK DELİLLER, İŞRÂKÎ VE MEŞŞÂÎ ÖĞRETİLER HAKKINDA

VERİLEN HÜKÜMLER (BİRKAÇ FASIL İÇERİR)

Birinci Fasil: Mugâlata / Sofistik Deliller	124
İkinci Fasil: Bazı Kurallar ve Şüphelerin Giderilmesi	141
<i>Birinci Kural: Bir Şeyin Kurucu Unsurları</i>	143
<i>İkinci Kural: Genel-Geçerlik Yasası</i>	144
<i>Üçüncü Kural: Bir Kural ve Mazeret Beyanı</i>	146
<i>Dördüncü Kural: Meşşâîlerin Döndürme Görüşünün Çürütülmesi</i>	147
Üçüncü Fasil: İshrâkî Nüktelerdeki Bazı Hükümler	151
<i>Giriş</i>	151
<i>Hüküm: Aklî İtibarlar [Zihinsel Varlıklar]</i>	161
Dördüncü Fasil: Arazlık, Arazların Hakikatine Dahil Değildir	178
<i>Hüküm: Meşşâîlerin Kuralları Hiçbir Şeyin</i>	
<i>Bilinemeyeceği Sonucunu Doğurur</i>	179
<i>Hüküm: Heyûlâ ve Suretin Reddi</i>	181
<i>Hüküm: Unsurî âlemin Heyûlâsı Zatıyla Kâim Ölçüdür</i>	192
<i>Hüküm: Heyûlâ ve Suretle Alakalı Bazı Meseleler</i>	193
<i>Kural: Cevher-i Ferd [Atom] Nazariyesinin Çürütülmesi</i>	209
<i>Kural: Boşluk Fikrinin Çürütülmesi</i>	212
<i>Hüküm: Nefsin Ölümsüzlüğüne Dair Deliller</i>	213
<i>Hüküm: Platon'un İdealar Nazariyesi</i>	216
<i>Kural: Basit Bir Şeyin Bileşik Bir İlleti Olabilir</i>	219
<i>Hüküm: Işık Işınları Cisim Değildir</i>	224
<i>Hüküm: Görmenin Nasıl Gerçekleştiğine Dair Nazariyelerin Eleştirisi</i>	229
<i>Kural: Aynadaki Görüntülerin Hakikati</i>	234
<i>Hüküm: İştisel Şeyler: Sesler ve Harfler</i>	237
Beşinci Fasil: Birlik ve Çokluk	241

İKİNCİ BÖLÜM:
İLAHÎ IŞIKLAR, IŞIKLARIN IŞIĞI, VARLIĞIN İLKELERİ VE
BU İLKELERİN DÜZENİ (BEŞ MAKALE İÇERİR)

BİRİNCİ MAKALE:

IŞIĞIN HAKİKATİ, IŞIKLARIN IŞIĞI, ONDAN İLK SUDÜR EDEN ŞEY (DOKUZ FASIL VE KURAL İÇERİR)	247
Birinci Fasil: Işığın Tanımlanmaya İhtiyacı Yoktur	247
İkinci Fasil: Zengininin Tanımı	248
Üçüncü Fasil: Işık ve Karanlık.....	249
Dördüncü Fasil: Cisim Varlığında Soyut Işığa Muhtaçtır.....	252
<i>Birinci Kural: Soyut Işığa Hisle İşaret Edilemez</i>	254
<i>İkinci Kural: Zatına Işık Olan Her Şey Soyut Işıktır</i>	254
Beşinci Fasil: Zatını İdrak Eden Soyut Işıktır	255
Söylenenler Hakkında Ayrıntılı Bir Fasil	255
<i>Kural</i>	259
<i>Hüküm: Bir Şeyin Zatını İdraki, Zatına Apaçık Oluşudur,</i> <i>Meşşâilerin İddia Ettiği Gibi Maddeden Soyutlanmışlığı Değildir</i>	261
Altıncı Fasil: Işıkların Kısımları	264
<i>Kural: Bir Cisim Bir Başka Cismi Var Edemez</i>	268
Yedinci Fasil: Akli Soyut Işıklar Türde Değil Kemâl ve Eksiklikte Farklıdır	268
Sekizinci Fasil: Soyut Işıkların Farklılığı	270
<i>Kural: Berzahları Varlığa Getiren Varlık Zatını İdrak Eder</i>	271
Dokuzuncu Fasil: Zatiyla Zorunlu Varlık'ın Birliğinin İspatı	271

İKİNCİ MAKALE:

VARLIĞIN SIRADÜZENİ (ON DÖRT FASIL İÇERİR)	279
Birinci Fasil: Gerçek Birden Bir Olmak Yönünden	
Ancak Bir Malul Sudür Eder	279
İkinci Fasil: Işıkların Işığ'ından İlk Olarak Tek Bir Soyut Işık Sudür Etmiştir....	282
Üçüncü Fasil: Berzahların Özellikleri	287
Dördüncü Fasil: Feleklerin Hareketleri İradelidir;	
Çokluk Işıkların Işığ'ından Nasıl Sudür Etmiştir?	292
<i>Kural: Çokluk Nasıl Oluşur?</i>	296
Beşinci Fasil: Işıkların Işığ'ının Cömertliği.....	297
<i>Kural: Müşahede</i>	298
<i>İşrâki Kural: Işığ'ı Müşahede Etmek ve</i> <i>Işığın Kendisini Müşahede Edene Işıldaması İki Farklı Şeydir</i>	299

Altıncı Fasıl: Yukarı Işığın Aşağı Işığa Hükümranlığı, Aşağı Işığın da Yukarı Işığa Sevgisi Vardır	300
Yedinci Fasıl: Aşağı Işığın Zatına Olan Sevgisi, Yukarı Işığa Olan Sevgisine Boyun Eğer	304
Sekizinci Fasıl: Soyut Işık Kendisinden Bir Şeyin Ayrılması İle Işıldamaz.....	304
Dokuzuncu Fasıl: Çocukluk Gerçek Bir'den Nasıl Sudur Etmiştir ve Sıradüzeni Nasıldır?	305
Onuncu Fasıl: Sabit Yıldızlar ve Bazı Yıldızlar Hakkında Tamamlayıcı Bahis....	318
On Birinci Fasıl: İshrâkî Kurala Göre Allah Teâlâ'nın Bilmesi	320
On İkinci Fasıl: İshrâkî Gelenekte Üstün Mümkünlük İlkesi.....	327
<i>Birinci Kural: Basitin Bileşikten Sudûru</i>	341
<i>İkinci Kural: Heykel Efendilerinin Kısımları</i>	342
On Üçüncü Fasıl: Akılların Eserleri Sonsuz, Nefslerinki Sonludur; Gerçekte Tek Müessir Allah'tır.....	344

ÜÇÜNCÜ MAKALE:

IŞIKLARIN IŞIĞ'NIN VE HÜKÜMRAN IŞIKLARIN FİLLERİ VE

FELEKLERİN HAREKETLERİNE DAİR BAHŞİN GERİ KALANI..... 350

Birinci Fasıl: Işıkların Fiili Ezelidir; Âlem Kadimdir	350
İkinci Fasıl: Âlem Kadimdir; Feleklerin Hareketleri Daireseldir.....	353
<i>Nükte</i>	357
Üçüncü Fasıl: Dikey ve Yatay Külli Hükümran Işıklar Hakkındaki Bahsin Tamamlanması, Âlemin ve Zamanın Ezeliliği ve Ebediliği.....	361
Dördüncü Fasıl: Felekler Kutsal ve Haz Verici Bir Şeye Ulaşmak İçin Hareket Ederler ki O da Hareketleri Sebebiyle Nefsleri Üzerine Taşan Bir Işıdır; Felek Küre Şeklinde-dir	371
<i>Kural: Var Kılınan Mahiyet Olup Mahiyetin Varlığı Değildir; Mümkün Hem Varlığa Gelişinde Hem de Varlıkta Kalışında İletine Muhtaçtır</i>	376

DÖRDÜNCÜ MAKALE: BERZAHLARIN SINIFLANDIRILMASI,

HEYETLERİ, BİLEŞİMLERİ VE BAZI KUVVETLERİ

(SEKİZ FASIL İÇERİR) 379

Birinci Fasıl: Berzahların Sınıflandırılması	379
İkinci Fasıl: Bütün Hareketlerin Kaynağı Cevhersel ve Arazî Işıklardır.....	392
Üçüncü Fasıl: Niteliksel Değişme Cevhersel Suretlerde Değil Niteliklerde-dir ...	398
Dördüncü Fasıl: Beş Dış Duyu	407
Beşinci Fasıl: Nefsin Her Bir Sıfatına Bedende Bir Karşılık Vardır	410
Altıncı Fasıl: Nâtık Nefs ve Hayvanî Ruh Arasındaki İlişki.....	414
Yedinci Fasıl: İç Yetiler Beş Tane Değildir.....	417
Sekizinci Fasıl: Aynadaki Görüntülerin ve Tahayyülün Hakikati.....	423

BEŞİNCİ MAKALE:

DİRİLİŞ, PEYGAMBERLİK VE RÜYALAR (DOKUZ FASIL İÇERİR)	428
Birinci Fasil: Ruhgöçü.....	428
İkinci Fasil: Temiz Işıklar Işık Âlemine Varır Kurtulur	444
Üçüncü Fasil: İnsanî Nefslerin Bedenden Ayrıldıktan Sonraki Durumu.....	453
Dördüncü Fasil: Kötülük ve Bedbahtlık.....	460
<i>Kural: Sonsuz Mevâlidin [Maden, Bitki ve Hayvanların]</i>	
<i>Feleklerden Sudûru</i>	<i>462</i>
Beşinci Fasil: Uyarıların Sebebi, Gaybı Bilmek; Ezelde ve Ebedde Varlığa Gelecek Bütün Varlıkların Suretleri Feleklerde Yazılıdır ve Tekrarı Zorunludur; Misâller Âlemindeki Soyut Misaller Sonsuzdur	462
Altıncı Fasil: Kâmil İnsanların Gayba Dair Aldıkları Bilgilerin Kısımları	469
Yedinci Fasil: Apaçık Anı Levha'sında Yazılı Bir Vâridât	476
Sekizinci Fasil: Bir Başka Vâridât	480
Dokuzuncu Fasil: Sâliklerin Halleri.....	483
Müellifin Vasiyeti	491